

నిఘంటువు అనగా ఒక వస్తువునకు గల అనేక పేర్లను తెలుపునది

నక్షత్ర నిఘంటువు

అశ్వినీ: భవత్యశ్వినీ నక్షత్రం అశ్వేదస్త్ర స్థురంగమః ఆద్య స్థురంగ స్థురగో అశ్వోవాజీ హయో హరిః|

భరణి: భరణీస్యాద్యమోయామ్య స్వంతకో యమ సంజ్ఞికః| యమస్య యామ్య నామేచ ధర్మకాండారక
స్తధా|

కృత్తిక: కృత్తికా బహుళాజ్ఞేయ హుతభుక్ వహ్ని సంజ్ఞికః| షట్టారకోపావకశ్చా నలోజ్వలనస్తధా|

రోహిణీ: రోహిణీచ విదుర్బ్రహ్మ ప్రజాపత్యశ్చతుర్ముఖః ప్రజాపతి ప్రజేశశ్చ విధాతాః

పంకజాసనః ఆత్మ భూపద్మయోనిశ్చ బ్రహ్మనామాతతః పరం|

రోహిణీ పంకజం కాయం వనజం శకటంవిధిః|

మృగశిర: మృగశీర్షేచ మృగశ్చంద్రః ఐందవో హిమధీధితిః స్యాశ్చంద్రః శిశుభం సౌమ్యో నిశానాథో నిశాకరః|

ఆరుద్ర: ఆరుద్రా రౌద్రేచ కురజిత శర్వస్థాణుభవోహరః|

పునర్వసు: పునర్వస్వ దితి రైవా మాతా ఆదిత్యమేవచ |

పుష్యమి: ఇజ్యాజ్యోతిష్య పుష్యేతు పూజితో గురునామకః వాగీశశ్చామరేజ్యశ్చ జీవో దేవ పురోహితః|

ఆశ్లేష : ఆశ్లేషోఽరగ సార్పాహి భుజంగ వ్యాళ సంజ్ఞికః|

మఖ: మఖాపితాచ పైతృశ్చ మేఖలా పితృభంతధా|

పూర్వాఫల్గుణి: భాగ్యాం పూర్వాఫల్గుణిస్యాత్ భగాఖ్యం భగ సంజ్ఞికః|

ఉ ష: అర్యమర్య మణంచైవ అఅర్యమణంచోత్తరం తధా|

హస్త: హస్త స్సవిత్స సావిత్రు అర్యః సూర్యో దివాకరః|

చిత్త: చిత్త స్యాత్వస్థు దైవత్యం త్వాష్టేంద్రేచ స్ఫురవర్దకం|

స్వాతి : స్వాతీసమీరణో వాయుః పవనశ్చానిలో మరుత్|

విశాఖ విశాఖం సూర్య మింద్రాగ్నీ ద్విదైవత్యం విశాఖభం |

అనూరాధ: మిత్రం మైత్రం మనూరాధ అనూరాధస్ససంజ్ఞికం |

జ్యేష్ఠ: జ్యేష్ఠేంద్రో పురుహూతశ్చ ఇంద్రశ్చతమఖస్తధా|

మూల: మూలం నిశాచరం ప్రోక్తం ఆసురం నిఘుతిం తధా

నక్షత్రం రంకోణ పంచ రాక్షసం పిశితాశనం|

పూర్వాషాఢ: పూర్వాషాఢా జలంతోయం ఉదకం చాపః ఏవచ|

ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాషాఢ విశ్వేచ అభిజిద్వాఽప్రకాశకః|

శ్రవణం: శ్రవణం వైష్ణవం శ్రీశం శ్రీకాంతో మురజిత్ హరిహః|

ధనిష్ఠా: శ్రవిష్ఠాచ ధనిష్ఠాచ వసుర్వాసవ ఏవచ|

శతభిషం; ప్రాచేతసో జలనిధిః శతతారశ్చ వారుణః|

పూర్వాభాద్ర: అజైక పాత్రోష్ఠపదా పూర్వాభాద్రా పదా తదా|

ఉత్తరాభాద్ర: ఉత్తరాభాద్ర కంచైవ అహిర్బుధిని నిశాముఖం |

రేవతీ: రేవతీ పౌష్ణమిత్యాహు రంత్యాపూషా తదైవచ|

రాశినిఘంటువు:

మేషం: అజా క్రియా చాగభస్థా తూబరా విస్వభేషజీ మేషఆద్యా క్రియాభస్థా చాగీరాగీ రయస్థదా |

వృషభం: వృభస్థా ఉరుగ్గౌశ్చ వృషణ్ణా తదైవచ అనడ్వాన్ సారభేయశ్చ దూరక్షోభీ వృషాం హయహా|

మిథునం: మిథునం యమళం యుగ్మం నృయుగ్మం జితమం తదా,|

కర్కాటకం: కుశీరః కర్క కటక కర్కణీ నిచళీ ఝమాన్,|

సింహం : సింహో మృగారి మృగరాట్ మృగేంద్రో మృగ నాయకః హరిః పంచాననో రాజా లేయః కంఠీరవ స్థదా. |

కన్యా: అంగనా స్త్రీ వధూ కన్యా పాథోనం కన్యకాబలా. |

తుల: తులా తౌళీవణిక్ ఝూకః తులాభృద్ధట సంజ్ఞికః. |

వృశ్చికం: అళిస్సరీ నృపకౌర్పీ కీటో వృశ్చిక వాచకః. |

ధనుస్సు: చాపతూణీర బాణంచ ధనుః కోదండకార్ముకమ్. |

మకరం: మకరస్యాన్మృగో నక్తశ్చ అకోకేరశ్చ కద్యతే. |

కుంభం: కుంభోఘటో జలధరో హృద్రోగ ఇతికీర్తితః. |

మీనం; మీనోంత్యో నిమిషో మత్యోఝుషో వైవారిజోండజః జలజః ప్రిధిరోమాచ మీన సంజ్ఞికః ప్రకీర్తితః. |

గ్రహ నిఘంటు

రవి: ఆదిత్యార్క రవిర్భాను భాస్కరశ్చ దివాకరః మారాండస్వితాహేళి తీక్షణాంశు మిహిరో రవిః. |

చంద్ర: చంద్రశ్శశీ శశాంకశ్చ విదుస్సోమోనిశాకరః సీతాంశా ఉడునాధశ్చ ఇందుశ్చంద్రమశోవిదుః. |

కుజ: ఆరోవక్త్రో మహీజశ్చ రుధిరో రక్త ఏవచా అంగారకః కుజోభౌమా లోహితాంగో మహీసుతః. |

బుధ: సామ్యో విడ్డో బుధో హేమ స్సోమజో బోధనః క్రమాత్. |

గురు: జీవ అంగీరసో వాచస్పతి శ్చిత్ర శిఖండజః ఆర్యో బృహస్పతి స్సూరీ వాగీశో చచసాంపతిః. |

శుక్ర: శుక్రో భృగు భృగుసుతశ్చ త్వపుజశ్చైసితశ్చజః. ఉశనాదైత్య పూజ్యశ్చ కావ్యః కవిరితి స్మృతః. |

శని: కోణోమంద శ్శని కృష్ణ స్సూర్యపుత్రో యమగ్రజః ఘంగు శ్శనైశ్చరస్సౌరీ కాలశ్చా యాసుతశ్చయః. |

రాహు రాహుత్సమశ్చ రోగశ్చ స్వర్భానుశ్చ విదుంతః పాతుశ్చ సింహికేయశ్చ భుజగాఖ్య ఇతి స్మృతః. |

కేతు కేతుశ్శిఖీ ధ్వజో ధూమ్రాత్పాతో బహురూపకృత్ శిరోహీనో ఘోర రూప శ్చిత్ర వర్ణస్సుకేతనః |
కారక నిఘంటువు

రవి: ఆత్మా ప్రభావ శ్శక్తిశ్చ పితృచింతా రవేఫలం:|
చంద్ర: మనోబుద్ధిఃప్రసాదంచ మాతృచింతాచ చంద్రమా|
కుజ: బ్రాత భృత్యుగణో భూమిబౌమే నైవ విచింతయేత్|
బుధ: ప్రజ్ఞాచ కర్మవిజ్ఞానం బుధేనైవ విచింతయేత్|
గురు: గురూనాందేహ పుష్టిశ్చ బుద్ధిః పుత్రార్థ సంపదా;|
శుక్ర: శుక్రోర్వివాహం భాగ్యంచ బోగస్థానంచ వాహనం|
శని : ఆయుష్యం జీవనోపాయం మరణంచ శనైశ్చరం|
రాహు: తటాకారామ విశ్రామా రాహుర్మాతా మహంభవేత్|
కేతు : కేతుఃపితామహశ్చింతా బహుధానశ్చ మోక్షదః|

స్థాననిఘంటువు

౧ క్షితిశ ఉదయో రాశిర్లగ్నం హోరోయస్థనుః కల్యోవిలగ్న మాత్మాచ భావోయం ప్రథమోభవేత్|
౨ ద్వితీయం ధనవాగ్విత్తం కుటుంబం నేత్ర సంజ్ఞికం |
౩ తృతీయం విక్రమం బ్రాతా దుశ్చిత్కం సహజస్థధా,|
౪ చతుర్థం హిబుకం వేశ్మ బంధలబ్ధి సుఖంజలం పాతాళం జననీమాత ఉదకంచ పయోమృతం|.
౫ పంచమం తనయోర్మంత్రీ హ్యత్మాచ సుత ఉచ్యతే.|
౬ షష్ఠో వైరి రిపు ఇత్యాహు క్షత ఇత్య భిదీయతే|
౭ సప్తమం ద్యూనమస్తంచ ద్యూదంచ మదన స్మరః కామో వివాహ భార్యేతి వినిదర్శితం.|
౮ అష్టమం నిధనం రంధ్రం పాప మాయుర్మృతీ రుజా.|
౯ నవమంచ త్రికోణంచ సుకృతం గురుభాగ్యకం పితృజ్ఞాన దైవ భక్తిదేవతోపాసన స్థధా.|
౧౦ దశమో మానఆజ్ఞాపి కర్మస్థానమితిస్మృతః వృద్ధిః కర్మాభిదానంచ వజ్రీ సంక్షీయ ఉచ్యతే|
౧౧ ఏకాదశో భవేల్లాభ ఆయుశ్చ విజయీ శుభః..|
౧౨ ద్వాదశంచ వ్యయస్థానమ్ పాపస్థానం ప్రశస్యతే|

సంఖ్యా నిఘంటువు:-

౧ శనీ నోమ శ్శశాంకశ్చ ఇందుశ్చంద్రః కళానిధిః,
రాజా విధుస్సుధాంశుశ్చ యమ ఏకో జనస్థధా|
౨ ఆక్షి చక్షుః కరోనేత్రం లోచనం బాహుకర్ణాః

పక్ష దృష్టిః ద్వయం యుగ్మ మంబకౌ నయనేక్షణే|
 ౩ వహ్ని రామ శ్శిఖీ చాగ్నిః పావకో దహనా వనలౌ
 శశాంకరాక్షి పురీలోకా స్త్రీణికాల స్త్రయోగుణః|
 ౪ అబ్ధిసాగర చత్వారి వనరాశి ర్యుగోంబుధిః
 చతుర్వార్ధి గతిశ్చాపి జలధిర్నీరధి స్థధా|
 ౫ ఇంద్రియం పంచమం జ్ఞాన మిషుర్బాణశ్చ మార్గణః
 వ్రతో భూతం శరః పర్వా ప్రణశ్చ విషయస్థధా|
 ౬ శాస్త్రం షట్స్వ రుచిశ్చైవ కాలశ్చ ఋతుసంజ్ఞికం
 రస ద్రవ్యంచ కోశశ్చ షడ్ధర్మన షడాగమౌ|
 ౭ శైలో ద్విర్ద్విప వాయుశ్చ ముని స్సప్తాచ లోగిరిః
 తురగ నగః గోత్రా మహీధ్ర ఋషి సంజ్ఞికః
 ౮ అష్టమం గజ కర్ణీచ దిగ్గజో దంతి హస్తీచ,
 సామజో మత్త మాతంగః దిక్పాల వసు వారణాః|
 ౯ నవమం నవరత్నంచ బ్రహ్మోచ కమలాసనః
 నిధిర్గహశ్చ ఖండంచ రంద్రోభావశ్చ లబ్ధకః|
 ౧౦ ఆకాశం గగనం సూర్యం అంతరిక్షం మరుత్పథం

అశ్వినీ భరణి కృత్తికాః పాదంమేషం,	అశ్వినీ ౪ భరణి ౪ కృత్తికలో ౧ పాదం కలిపి
	మేషరాశి అగుచున్నది
కృత్తికా త్రయో రోహిణి మృగశిరార్ధం వృషభం ,	కృత్తిక ౨ రోహిణి ౪ మృగశిర ౨+ =వృషభం
మృగశిరార్ధం ఆరుద్ర పునర్వసు త్రయోః మిధునం,	మృగశిర ౨ ఆరుద్ర ౪ పునర్వసు ౩ =మిధునం
పునర్వసోః పాదం పుష్యమి ఆశ్లేషాంత్యం కర్కాటకం, పునర్వసు ౧పుష్యమి ౪ ఆశ్లేష ౪ =కర్కాటకం	
మఘ పుబ్బ ఉత్తరాః పాదం సింహం,	మృఘ ౪ పుబ్బ ౪ ఉత్తరా ౧ =సింహం
ఉత్తరాత్రయోః హస్త చిత్తార్ధం కన్య,	ఉత్తర ౩ హస్త ౪ చిత్తార్ధం ౨ =కన్య,
చిత్తార్ధం స్వాతి విశాఖా త్రయోః తుల	చిత్త ౨ స్వాతి ౪ విశాఖా ౩ =తుల

విశాఖాః పాదం అనూరాధ జ్యేష్ఠాంత్యం వృశ్చికం
మూల పూర్వాషాఢ ఉత్తాషాఢాఃపాదం ధనుః

విశాఖ ౧ అనూరాధ ౪ జ్యేష్ఠ ౪ = వృశ్చికం
మూల ౪ పూర్వాషాఢ ౪ ఉత్తాషాఢ ౧ = ధనుస్సు

ఉత్తరాషాఢాత్రయోః శ్రవణ ధనిష్ఠార్ధం మకరం

ఉత్తరాషాఢ ౩ శ్రవణ ౪ ధనిష్ఠ ౨ = మకరం

ధనిష్ఠార్ధం శతభిష పూర్వాభాద్ర త్రయోః కుంభం

ధనిష్ఠ ౨ శతభిష ౪ పూర్వాభాద్ర ౩ = కుంభం

పూర్వాభాద్రాఃపాదం ఉత్తరాభాద్ర రేవత్యాంతం మీనం, పూర్వాభాద్ర ౧ ఉత్తరాభాద్ర ౪ రేవతి ౪ = మీనం

పరసుకానంద నాథ సుసరాపు రాజేశ్వర శర్మ కొరసవాడ.